

BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNDE ÇEŞİTLİ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARININ ÖĞRENCİLERİN DERSE KATILIMINDAKİ ÖNEMİ VE SERGİLENME SIKLIĞI*

Şeref ÇİÇEK **
Settar KOÇAK **
Sadettin KİRAZCI **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen ve öğrenci davranışlarının beden eğitimi derslerine öğrenci katılımındaki önemi ve sergilenme sıklığının öğretmen ve öğrenci algısına göre değerlendirilmesidir.

Çalışmaya ilköğretim ikinci kademesinde görev yapan 722 beden eğitimi öğretmeni ve 965 ilköğretim ikinci kademesine devam eden öğrenci katılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından öğretmen ve öğrenciler için ayrı ayrı geliştirilen 5 dereceli Likert tipi iki ayrı anket yoluyla toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı (yüzde, ortalama) istatistikler kullanılmıştır.

Öğrenciler özellikle derste öğretilen konuların açık ve anlaşılır şekilde sunulması (M=4.39), hareketlerin açık ve anlaşılır düzeyde gösterilmesi (M=4.40), hatalı ya da eksik yapılan hareketlerin düzeltilmesi (M=4.46), ve öğretmenin kendilerini öğrenmeye ve başarmaya motive etmek için çaba sarf etmesini (M=4.36) çok önemli gördüklerini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin, öğrencilerin beden eğitimi derslerinde başarılı olabilmeleri için derslere aktif olarak katılmaları ve derse düzenli devam etmelerinin (M=4.56) gerekli olduğunu, ayrıca dersi önemseme, ilgi gösterme derse motive olmalarının (M=4.64), ve derste hareketleri yapmaya çalışmalarının çok önemli olduğunu vurgulamışlardır (M=4.60).

Beden eğitimi derslerinde öğrenci katılımında çok önemli görülen davranışların çoğunluğunun öğretmen ve öğrenciler tarafından yeterince sergilenmediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen davranışı, Öğrenci davranışı, Öğrenci katılımı.

* Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Eğitimi araştırma Geliştirme Dairesi'nin (EARGED) desteğiyle yapılan "Türkiye'de İlköğretimin İkinci Kademesinde Beden Eğitimi Dersi Öğretiminin Analizi" başlıklı geniş kapsamlı araştırmanın beden eğitimi derslerinde öğretmen ve öğrenci davranışlarına yönelik verilerinden yola çıkılarak ortaya konmuştur.

** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ANKARA

IMPORTANCE AND FREQUENCY OF VARIOUS TEACHER AND STUDENT BEHAVIOR ON STUDENT PARTICIPATION IN PHYSICAL EDUCATION CLASS

ABSTRACT

The purpose of this study was determination of importance and frequency of teacher and student behaviors on student participation during implementation of teaching and learning activities in physical education class . Participants were 722 physical education teachers and 965 students enrolled in second stage of elementary school. For students and teachers responses, data were collected by five point Likert type questionnaire. Descriptive statistics (percentage & mean) were used to analyze data.

The results of student responses indicated that the most important teacher behavior for their achievement in physical education were clear and simple explanation of topics (M=4.39), adequate demonstration of the skills (M=4.40), providing feedback for an inadequate or incorrect implementation of skills (M=4.46), and motivation of students for learning and success in physical education class (M=4.36). Teachers explained that regular attendance and active participation of students to the activities (M=4.56), showing higher motivation and interest towards physical education class (M=4.64), and trying to perform activities in class (M=4.60) were the most important behaviors of students needed for their achievement in physical education.

It was concluded that most of the student behaviors and teacher behaviors perceived as important for student participation in physical education class were not presented adequately by both students and teachers.

Key Words: *Teacher behavior, Student behavior, Student participation.*

GİRİŞ

Beden eğitimi dersleri okul programlarının ayrılmaz bir parçası olarak bireyin bir bütün olarak gelişimine destek olur. Sportif aktiviteler yoluyla fiziksel gelişmelerinin ve becerilerinin artırılması, çocukların bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişmelerine de katkı sağlar (Harrison & Blakemore, 1996; Siedentop,1998).

Beden eğitimi derslerinde öncelikle çocuğun sporla ilgili bilgi düzeyinin artırılarak, kurallar, teknikler, sağlık, beslenme gibi konularda bilgi birikimini sağlanması amaçlanmalıdır. Bu bilgi birikimi ve fiziksel özelliklerin birlikte geliştirilmesiyle yaşam boyu spor alışkanlığı kazanmış, kendine güvenen, benlik kavramı gelişmiş, sorumluluk alabilen, takım olarak çalışma ruhu kazanmış bireyler yaşantılarında çok daha sağlıklı, bilinçli ve üretken olabileceklerdir.

Bu sebeple beden eğitimi dersleri okul programlarda yeterince yer almalı ve eğitimin her kademesinde branş öğretmenlerince verilmelidir. Ayrıca ders yapılacak uygun ortamlar ve araç gereçler sağlanmalıdır.

Beden eğitimi derslerinde öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci iletişimi ve etkileşimi sürekli olmaktadır. Öğretmen konuların aktarımı ve gösteriminde, sınıf organizasyonu, motivasyon, geribildirim ve hataların düzeltilmesinde, egzersizlerin seçimi ve organizasyonunda kısaca dersin her aşamasında aktif olmak zorundadır. Öğrencilerde diğer derslerin aksine bazen bireysel bazen de gruplar ya da takımlar halinde derse katılmak ve aktivitelerde yer almak durumundadırlar. Bu nedenle ders sırasında öğretmen ve öğrenci davranışları öğretimin kalitesini, dolayısıyla öğrenci başarısını doğrudan etkileyecektir.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda beden eğitimi derslerinin istenilen amaçlara ulaşmaktan uzak olduğu veliler, öğrenciler, okul idarecileri, beden öğretmenleri ve diğer ilgililer tarafından belirtilmiştir (Çiçek & Koçak, 1997; Koç, 1993). Goodlad'ın araştırmasında beden eğitimi dersi okulda en sevilen derslerden biri olmasına rağmen beden eğitimine karşı olumsuzluk olması dersin işlenişi ya da programdan kaynaklanan sorunlar nedeniyle ortaya çıkıyor olabilir (Harrison & Blakemore'dan akt., 1992).

Beden eğitimi dersine karşı var olan olumsuzlukların giderilmesi için bu durumu oluşturan nedenlerin araştırılması gerekir. Bu amaçla okullarda beden eğitimi dersiyle ilgili olarak program, uygulama ve değerlendirme sürecine ilişkin verilere ihtiyaç vardır.

Ülkemizde beden eğitimi öğretimine yönelik araştırmaların eksikliği göze çarpmaktadır. Yapılan bir kaç çalışmadan biri olan Demirhan'ın (1992) çalışmasında beden eğitimi öğretmenleri derslerde gözlenmiş ve öğretim davranışları dersin giriş, geliştirme ve sonuç bölümleri itibarıyla değerlendirilmiştir. Dersin başlangıcında öğretmenden beklenen giriş davranışlarına ilişkin olarak beden eğitimi öğretmenlerinin dikkat çekme ve güdüleme, ön koşul davranışlarını yoklama, hedef ve davranışlardan haberdar etme gibi davranışların yeterince kullanmadıkları belirtilmiştir. Geliştirme bölümü davranışlarına ilişkin pekiştiren sunma, ipucu verme ve düzeltme yapma davranışlarını beden eğitimi öğretmenlerince en çok kullanıldığı belirtilmiş, buna karşın öğretim etkinliklerinin planlanması, güdüleme için dönüt verme ve uygun öğretim yöntemi seçme davranışlarının yetersiz düzeyde gösterildiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin dersin sonunda genel bir tekrar yapıp konuyu yeterince özetlemedikleri, yeterli düzeyde sonuç çıkarma ve değerlendirme yapmadıkları, öğrencilere konuyla ilgili ödev vermedikleri gözlemlenmiştir (Demirhan, 1992).

Bu çalışmada, daha evvel çok fazla ele alınmayan beden eğitimi dersi öğretim faaliyetleri boyutları hem öğretmen ve hem de öğrenci bakış açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bulguları okullarda beden eğitimi ders programı ve öğretiminin geliştirilmesine yardımcı olması beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, öğrenci ve öğretmen algılarına göre ilköğretimin ikinci kademesinde beden eğitimi (BE) dersinin eğitiminin ve öğretiminin analizinin yapılmasıdır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. BE derslerinde çeşitli öğrenci davranışları öğrencilerin derse katılımında ne derece önemlidir?
2. BE derslerinde öğretiminde öğrenciler çeşitli davranışları ne derece sergiler?
3. BE derslerinde öğretmenin konuların öğretiminde sergilediği davranışlar öğrencilerin derse katılımında ne derece önemlidir?
4. BE derslerinde öğretmen konuların öğretiminde çeşitli davranışları ne derece sergiler?

YÖNTEM

Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini ülkemizde ilköğretim okulları 6, 7, 8. sınıflarında görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ile öğrencileri oluşturmaktadır. 2000 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmeni sayısı 12.030 (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000), ilköğretimin ikinci kademesine devam eden öğrenci sayısı 2.013.152'dir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2001). Öğretmen ve öğrenci sayıları çok fazla olduğundan örnekleme yoluna gidilmiştir.

Örnekleme için Türkiye'nin tüm illerinin temsil edilebilmesi için illerin her birinden 10'ar beden eğitimi öğretmeni ve ilköğretim ikinci kademesine devam eden 20. sınıf öğrencisi seçilmiştir. Okulların seçiminde her ilde beden eğitimi öğretmeni bulunan okul listesi İl Milli Eğitim Müdürlüklerinden temin edilmiş ve tesadüfi yöntemle her il/ilçelerden 10 ilköğretim ya da orta okul seçilmiştir. Bu okulların seçiminde her ilden ve ilçelerinden okulların temsili esas alınmıştır. Çalışmada yer alan öğrenciler için il/ilçelerden yine beden eğitimi öğretmeni bulunan okullardan tesadüfi yöntemle bir okul seçilmiştir.

Anketlere cevap veren toplam 722 beden eğitimi öğretmeni ve ilköğretimin ikinci kademesinde beden eğitimi dersine katılan 965 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin üçte ikisini (% 66.2) erkekler oluştururken, üçte birini (%33.8) bayanlar oluşturmuştur. Öğretmenlerin öğretmenlik tecrübesi ortalaması 8.5 yıldır. Örnekleme yer alan öğretmenlerin yaş ortalaması 32.8 yıl olarak hesaplanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenleri haftada ortalama 22 saat derse girmektedirler. Ders dışı etkinlikler için harcadıkları süre ise haftada 9 saat olarak hesaplanmıştır. Öğretmenler beden eğitimi derslerini ortalama 39 öğrenciyle yaptıklarını belirtmişlerdir.

Görev aldıkları okulları spor tesis yönünden % 47 oranında yetersiz, % 27 oranında da çok yetersiz bulmuşlardır. Beden eğitimi derslerinde kullanılan malzemeler açısından öğretmenlerden % 10.8'lik grup malzeme yönünden çok yetersiz olduklarını, % 43.6'lık grup ise yetersiz olduklarını belirtmiştir.

Bu çalışmada erkek (% 49.2) ve kız (% 50.8) öğrenciler hemen hemen eşit olarak temsil edilmişlerdir ve öğrencilerin %77'si ilköğretimin sekizinci sınıfında okumaktadırlar. Genel olarak da çalışmaya katılan öğrencilerin anne (% 46.5) ve babalarının (% 35.2) eğitim derecelerinin ilkokul ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Veriler ve Toplanması

İlköğretimin ikinci kademesinde beden eğitimi dersi öğretimine ilişkin verilerin toplanmasında öğretmen ve öğrenciler için hazırlanan iki ayrı anketten yararlanılmıştır. Bu çalışma için öğretmen ve öğrenci anketlerinde yer alan beden eğitimi derslerinde öğrenci başarısı için öğretmen ve öğrenci davranışlarının önemi ve sergilenme sıklığına ilişkin sorular kullanılmıştır.

Kapalı uçlu olarak ankette yer alan sorularda 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Beden eğitimi derslerinde öğretmen ve öğrenci davranışlarının önemine ilişkin derecelendirme 1= Hiç önemli değil, 5=Çok önemli şeklinde oluşturulmuştur. Öğretmen ve öğrenci davranışlarının beden eğitimi derslerinde sergilenme sıklığına ilişkin derecelendirme 1 = Hiç ve 5 = Her zaman şeklinde belirtilmiştir.

Anketlerin Geliştirilmesi

Araştırma için kullanılan öğretmen ve öğrenci anketleri araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Konuyla ilgili olarak İnternet, ODTÜ kütüphanesi, TÜBİTAK, ve YÖK dokümantasyon merkezlerinde geniş bir kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca ilköğretim okullarında beden eğitimi ders programı esas alınarak öğretim ile ilgili program, planlama, uygulama ve değerlendirme boyutlarında öğretimi etkileyen unsurlar her bir alt başlık için belirlenmiştir. İkinci aşamada öğretmen ve öğrenci anketleri taslağını oluşturan açık ve kapalı uçlu sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak anket çalışmanın amaçlarının ve problemlerinin olduğu ön sayfa ile birlikte ODTÜ Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde görev yapan ilgili öğretim üyeleri ve MEB EARGED biriminde görev yapan ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Ölçme değerlendirme uzmanlarının ve öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda anketlerde gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Anketlerin Uygulanması

İlköğretimin ikinci kademesinde görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ve öğrenciler için hazırlanan ve son şeklini alan anketler, MEB EARGED tarafından örneklem sayısı kadar çoğaltılarak örnekleme giren okulların bulunduğu İl Millî Eğitim Müdürlüklerine posta ile gönderilmiştir. İl Millî Eğitim müdürlüklerinden anketlerin illerindeki okullara ulaştırılması ve cevaplandıktan sonra tekrar EARGED'e geri gönderilmesi istenmiştir. Anket gönderilen 80 ilin 69'undan cevaplanmış anketler gelmiştir. Anketlere cevap veren toplam 722 beden eğitimi öğretmeni ve ilköğretimin ikinci kademesinde beden eğitimi dersine katılan 965 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Verilerin Analizi

Anketlerde yer alan kapalı uçlu sorulardan elde edilen verilerin analizinde tanımlayıcı (yüzdeler ve ortalamalar) istatistikler kullanılmıştır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar ise ortaya çıkan temalara göre sınıflandırılarak kodlanmış ve analiz edilmiştir.

BULGULAR

Öğretmen ve Öğrenci Davranışlarının Öğrencilerin Derse Katılımı İçin Önemi ve Sergilenme Sıklığı

Beden eğitimi öğretmenleri öğretecekleri konuları hem teorik hem de pratik olarak öğrencilere aktarabilmeli, hareketleri yapabilmeleri için öğrencilere yeterli ve uygun egzersizler hazırlamalıdır. Ders ortamının güvenli olması da öğretimin etkinliği açısından önemlidir. Öğrencilere performansları hakkında mutlaka geri bildirimde bulunulmalı ve hatalar için gerekli düzeltmeler derste yapılmalıdır. Öğrencilerinde derste başarılı olmaları için aktif olarak derse katılmaları ve gayretleri gereklidir. Öğrenciler konuları derste yeterince tekrar etmeli ve anlamadıkları konuları sormalıdır.

Öğretmen ve Öğrenci Davranışlarının Öğrencilerin Derse Katılımı İçin Önemi

Bu bölümde beden eğitimi derslerinde başarılı olmak için çeşitli öğrenci davranışlarının ne derece önemli olduğu beden eğitimi öğretmenlerine (Tablo 1) ve öğretmen davranışlarının derste başarılı olmada ne derece önemli olduğu da öğrencilere (Tablo 2) sorulmuştur. Ayrıca bu davranışların derslerde ne sıklıkta sergilendiği sorusuna öğretmenlerin ve öğrencilerin cevapları Tablo 3 ve Tablo 4'da sırasıyla verilmiştir.

Öğrenciler beden eğitimi derslerinde öğretmen davranışlarının onların başarısındaki önemini kavramış gözükmedirler. Öğrenciler özellikle derste öğretilen konuların açık ve anlaşılır şekilde sunulması (M=4.39), hareketlerin açık ve anlaşılır düzeyde gösterilmesi (M=4.40), hatalı yada eksik yapılan hareketlerin düzeltilmesi (M=4.46), ve öğretmenin kendilerini öğrenmeye ve başarıya motive etmek için çaba sarf etmesini (M=4.36) çok önemli gördüklerini vurgulamışlardır.

Tablo 1'e bakıldığında ise öğretmenlerin öğrencilerin beden eğitimi derslerinde başarılı olabilmeleri için derslere aktif olarak katılmaları ve derse düzenli devam etmelerinin (M=4.56) gerekli olduğunu, ayrıca dersi önemseme, ilgi gösterme ve kendilerini derse motive etmelerinin (M=4.64), ve derste elinden geldiğince hareketleri yapmaya çalışmalarının çok önemli olduğunu vurgulamışlardır (M=4.60).

Öğretmen ve Öğrenci Davranışlarının Sergilenme Sıklığı

Öğrencilerin başarılı olmak için önemli gördükleri öğretmen davranışlarının genellikle dersler sırasında yerine getirildiğini söyleyebiliriz. Etkili öğretim için hareketlerin öğrenciler tarafından doğru ve istenilen düzeyde yapılabilmesi konusunda öğretmenlerin öğrencileri her zaman sık sık uyardığı vurgulanmıştır. Öğrencilerin ders sırasında tekrarlardan sıkılmaması için değişik aktivite ve yöntemlerle dersin ilginç hale getirilmesinde fayda vardır. Bu konuda öğretmenlerin daha dikkatli davranmaları gereği bulgulara bakılarak söylenebilir (Tablo 3).

Tablo 1 : Beden Eğitimi Derslerinde Çeşitli Öğretmen Davranışlarının Öğrencilerin Derse Katılımındaki Önemi (Öğrenci Algısına Göre) (%/n).

ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI	ÇÖ (5)	Ö (4)	BÖ (3)	AÖ (2)	ÖD (1)	M	N
Dersle ilgili öğrenciden beklentilerini açıkça belirtme	52.2 456	29.1 254	8.8 77	5.6 49	4.3 38	4.19	874
Her dersin başında dersin amacını açıklama	38.0 331	39.7 346	12.2 106	6.4 56	3.7 32	4.01	871
Dersi açık ve anlaşılır şekilde sunma	60.4 516	25.0 214	9.6 82	3.4 29	1.6 14	4.39	855
Hareketleri açık ve anlaşılır düzeyde gösterme	60.0 511	27.7 236	5.9 50	5.3 45	1.1 9	4.40	851
Konuları öğrenci düzeyine uygun hale getirme	44.6 379	33.5 284	12.7 108	6.9 59	2.2 19	4.11	849
Hareketlerin yapılabilmesi için yeterli imkan ve süre tanıma	52.0 435	30.6 256	10.8 90	3.6 30	3.0 25	4.25	836
Dersi ilginç hale getirme	27.3 234	26.2 224	19.5 167	12.0 103	15.0 128	3.38	856
Öğrenciler arası dersle ilgili etkileşimi teşvik etme.	36.9 310	33.7 283	17.2 144	8.0 67	4.2 35	3.91	839
Hareketlerin güvenli bir ortam içinde yapılmasını sağlama	63.9 541	22.1 187	7.2 61	5.2 44	1.5 13	4.41	846
Hatalı ya da eksik yapılan hareketleri düzeltme	63.8 550	24.6 212	7.5 65	2.6 22	1.5 13	4.46	862
Hareketlerin doğru ve istenilen düzeyde yapılabilmesi için sık sık uyarma	54.0 467	29.7 257	9.9 86	3.5 30	2.9 25	4.28	865
Ders işlerken gereksiz ayrıntıya girmeme	32.0 272	29.6 251	15.3 130	11.1 94	12.0 102	3.58	849
Öğrencilerden aktif ve katılımcı olmalarını beklediğini belirtme	44.2 376	29.0 247	14.3 122	7.4 63	5.1 43	3.99	851
Dersin sonunda konuyu özetleme, hatalarla ilgili açıklamalar yapma	40.0 346	31.2 270	14.3 124	8.2 71	6.2 54	3.90	865
Öğrenciyi öğrenmeye ve başarmaya motive etmek için çaba sarf etme	62.0 535	22.9 198	8.0 69	3.6 31	3.5 30	4.36	863

ÇÖ= Çok Önemli, Ö= Önemli, BÖ= Biraz Önemli, AÖ= Az Önemli, ÖD= Önemli Değil,

Tablo 2 : Beden Eğitimi Derslerinde Çeşitli Öğrenci Davranışlarının Öğrencilerin Ders Katılımındaki Önemi (%/n).

ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	ÇÖ (5)	Ö (4)	BÖ (3)	AÖ (2)	ÖD (1)	M	N
Derslere aktif olarak katılma, soru sorma, cevap verme	52.5 351	43.8 293	1.3 9	1.5 10	0.9 6	4.45	669
Beden eğitimi konularıyla ilgili önemli bilgileri ezberleme	6.6 43	30 195	21.6 140	27.1 176	14.6 95	2.87	649
Ders öncesi ve sonrası dersle ilgili konuları yaparak tekrar etme	27 177	51.6 338	11.8 77	6.9 45	2.7 18	3.93	655
Dersi önemseme, ilgi gösterme, kendini derse motive etme	66 434	32.7 215	0.9 6	0.2 1	0.3 2	4.64	658
Öğretmen ile iyi ilişkiler kurma, gözüne girme	13.9 91	40.9 267	18.2 119	14.1 92	12.9 84	3.29	653
Arkadaşları ile iyi ilişkiler kurma, devam ettirme	53.4 352	41 270	3.9 26	1.2 8	0.5 3	4.46	659
Derste elinden geldiğince hareketleri yapmaya çalışma	63.9 427	33.4 223	1.6 11	0.4 3	0.6 4	4.60	668
Derse düzenli devam etme	61.7 400	34.9 226	1.7 11	1.4 9	0.3 2	4.56	648

ÇÖ= Çok Önemli, Ö= Önemli, BÖ= Biraz Önemli, AÖ= Az Önemli, ÖD= Önemli Değil,

Öğrencilerin beden eğitimi derslerine genellikle devam ettikleri (M=3.90) ve istenilenleri ellerinden geldiğince yapmaya çalıştıkları öğretmenlerce belirtilmiştir (Tablo 4). Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi derslerini yeterince önemsediklerini söyleyemeyiz (M=3.33). Teorik konuların öğrenilmesine ilişkin sergiledikleri davranışların yetersiz olması (M=2.81) da bu dersi daha çok uygulamalı bir ders olarak algıladıklarının göstergesi olabilir.

Her derste olduğu gibi beden eğitimi derslerine de ders dışında bir zaman ayrılmalı ve konular tekrar edilmelidir. Bu konuda öğrencilere haftada kaç saat beden eğitimi dersine çalışsınız? diye sorulmuştur. Öğrencilerin beden eğitimi derslerine çalışmak için haftada ortalama 2.58 saat zaman ayırdıkları, bunun da % 6.9'u 1 saat, % 76.5'i 2 saat ve geri kalan % 16.6'sı da 3 saat ve üzerinde zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3 : Beden Eğitimi Derslerinde Çeşitli Öğretmen Davranışlarının Sergilenme Sıklığı (Öğrenci Algısına Göre) (%/n).

ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI	HZ (5)	G (4)	B (3)	ÇS (2)	H (1)	M	N
Dersle ilgili öğrenciden beklentilerini açıkça belirtme	53.0 481	25.0 227	12.9 117	5.3 48	3.9 35	4.17	908
Her dersin başında dersin amacını açıklama	30.2 272	31.5 284	21.0 189	8.4 76	9.0 81	3.65	902
Dersi açık ve anlaşılır şekilde sunma	54.4 489	27.1 244	11.0 99	4.0 36	3.4 31	4.25	899
Hareketleri açık ve anlaşılır düzeyde gösterme	60.4 541	25.3 227	8.6 77	4.0 36	1.7 15	4.38	896
Konuları öğrenci düzeyine uygun hale getirme	37.5 330	32.2 284	19.5 172	5.7 50	5.1 45	3.91	881
Hareketlerin yapılabilmesi için yeterli imkan ve süre tanıma	49.6 436	28.2 248	14.4 129	4.8 42	3.0 26	4.16	879
Dersi ilginç hale getirme	17.9 160	21.2 189	28.4 253	12.9 115	19.6 175	3.04	892
Öğrenciler arası dersle ilgili etkileşimi teşvik etme.	28.2 246	32.5 283	23.2 202	9.6 84	6.4 56	3.66	871
Hareketlerin güvenli bir ortam içinde yapılmasını sağlama	56.9 502	24.3 215	9.6 85	5.3 47	3.9 34	4.25	883
Hatalı yada eksik yapılan hareketleri düzeltme	64.1 572	23.1 206	7.8 70	2.8 25	2.1 19	4.44	892
Hareketlerin doğru ve istenilen düzeyde yapılabilmesi için sık sık uyarma	57.8 513	26.7 237	8.6 76	4.3 38	2.6 23	4.82	887
Ders işlerken gereksiz ayrıntıya girmeme	33.3 296	29.5 262	16.3 145	7.2 64	13.7 122	3.61	889
Öğrencilerden aktif ve katılımcı olmalarını beklediğini belirtme	46.3 409	26.0 230	15.0 133	5.7 50	7.0 62	3.98	884
Dersin sonunda konuyu özetleme, hatalarla ilgili açıklamalar yapma	31.2 276	23.6 209	18.1 160	12.3 109	14.9 132	3.43	886
Öğrenciyi öğrenmeye ve başarmaya motive etmek için çaba sarf etme	45.8 409	24.5 219	14.9 133	7.1 63	7.7 69	3.93	893

HZ=Her Zaman, G= Genellikle, B= Bazen, ÇS= Çok Seyrek, H= Hiç

Tablo 4 : Beden Eğitimi Derslerinde Çeşitli Öğrenci Davranışlarının Sergilenme Sıklığı (%/n).

ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	HZ (5)	G (4)	B (3)	ÇS (2)	H (1)	M	N
Derslere aktif olarak katılma, soru sorma, cevap verme	11.8 74	52.7 330	17.1 107	10.2 64	8.1 51	3.50	626
Beden eğitimi konularıyla ilgili önemli bilgileri ezberleme	3.1 18	31.4 183	25.1 146	24.6 143	15.8 92	2.81	582
Ders öncesi ve sonrası dersle ilgili konuları yaparak tekrar etme	10.3 61	46.0 273	19.5 116	14.8 88	9.4 56	3.33	594
Dersi önemseme, ilgi gösterme, kendini derse motive etme	23.4 143	47.0 287	14.6 89	8.7 53	6.2 38	3.73	610
Öğretmen ile iyi ilişkiler kurma, gözüne girme	10.5 61	46.1 267	19.0 110	15.4 89	9 52	3.34	579
Arkadaşları ile iyi ilişkiler kurma, devam ettirme	17.5 105	50.6 303	20.2 121	7 42	4.7 28	3.69	599
Derste elinden geldiğince hareketleri yapmaya çalışma	20.7 124	55.3 332	14 84	6.5 39	3.5 21	3.83	600
Derse düzenli devam etme	20.8 124	60.0 357	10.8 64	5.2 31	3.2 19	3.90	595

HZ=Her Zaman, G= Genellikle, B= Bazen, ÇS= Çok Seyrek, H= Hiç

YARGI VE ÖNERİLER

Yargı

Okullarda beden eğitimi derslerinin etkinliği beden eğitimi öğretmenlerinin nitelikleriyle yakından ilgilidir. Beden eğitimi öğretmenleri öncelikle öğrencilerin ve toplumun gözünde sağlıklı bir model oluşturmalıdır (Siedentop, 1995; Whitley ve ark., 1988). Öğretmen etkililiği üzerine yapılan çalışmalarda Johnson (1985), öğretmenlerin öğretmeye çalıştıkları konuda örnek teşkil etmelerinin o konu hakkında sözel açıklamalardan bulunmalarından çok daha etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Beden eğitimi dersi öğretimiyle ilgili ele alınması gerekli diğer önemli bir faktörde öğretmenlerin çalışma ortamlarının uygunluğudur. Beden eğitimi dersi öğretimi okullarımızda diğer derslerden daha fazla uygulaması olan bir derstir. Ders yapılan ortamın derslik değil spor salonu, spor sahası, okul bahçesi gibi farklı alanlar olması, ders süresince ve ders dışında öğretmen-öğrenci iletişiminin ve etkileşiminin çok yoğun olması açılarından diğer derslerden farklılık göstermektedir. Bu farklılık beraberinde öğretmene daha fazla fiziksel, duyuşsal ve bilişsel yük ve sorumluluk yüklemektedir.

Ders dışı etkinliklere ayrılan süre haftada ortalama 9 saat gözükmekte ve bunun da okul takımları çalıştırma ve resmi bayram ve tören kutlamalarıyla ilgili organizasyonlarda görev alma

şeklinde gerçekleştiğini görmekteyiz. Antrenörlük ve bayram-tören kutlamaları ile ilgili faaliyetler ders dışı ders yükünün büyük bir kısmını oluştururken (Pehlivan, 1991), zaman zaman ders içi ders yükünün de bir bölümü olabilmektedir.

Tesis ve malzeme eksikliği, ders yükü fazlalığı, ders dışı faaliyetlerin çokluğu, kalabalık sınıflar ve diğer sorunların beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersi eğitim öğretim faaliyetlerini istedikleri gibi planlama ve uygulamayı zorlaştırdığı görülmektedir.

Tüm sorunlara karşın öğrenciler öğretmenlerinin dersi açık ve anlaşılır biçimde sunma ve konuları anlaşılır düzeyde göstermesinin, hareketlerin güvenli biçimde yapmalarını sağlanmasının, hatalarının ve eksikliklerini derste düzeltmesinin, ve kendilerinin başarmaya ve öğrenmeye motive etmelerinin çok önemli olduğunu ve bunlarında dersler sırasında yeterince yerine getirildiğini belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenleri bu mesleği yapmaya istekli ve genellikle sporculuk yaşantısı olan öğrenciler arasından yetenek sınavı yapılarak seçilirler (Kaya, 1991; Saracaloğlu ve Varol, 1991). Genellikle öğretmenlik mesleğine karşı tutumları da olumlu ve yüksektir (Çiçek, 1998). Aldıkları lisans eğitimi ve hizmet içi kurslarla orantılı olarak derslerde öğrencilerin başarısını artıracak öğretim davranışlarını gösterme çabasında olduklarını çalışmadaki bulgulardan görmekteyiz.

Öğrencilerde beden eğitimi derslerini diğer derslerden daha fazla ilgi gösterirler ve bu derse karşı tutumları da genellikle olumludur (Harrison & Blakemore, 1992). Öğretmenlere göre beden eğitimi derslerinde öğrenci başarısında önemli olarak algılanan derse aktif katılım ve düzenli olarak devam etme ve yetenekleri ölçüsünde hareketleri yapmaya çalışma davranışlarının derslerde genellikle sergilenmesine rağmen istenilen yeterlilikte olmamasını öğretmen merkezli öğretimin yapılmasına, bazı konuların (düzen temrinleri, kasa hareketleri vb.) sıkıcı olması ya da korku yaratması sebepler olarak incelenebilir. Bu durumda öğretmenin dersi ilginç hale getirecek yöntem ve uygulamalara yönelmesi faydalı olabilir. Öğrencilere ders sonrasında işledikleri konuları tekrar etme ve çalışma imkanlarının yaratılması da öğretimi ve öğrenci başarısını artırabilir. Öğrencilerin bu derse çalışmak için ayırdıkları haftada ortalama iki saat sürenin derste işlenen konuların tekrarına yönelik planlı ders dışı aktivitelerle daha etkili geçebileceğini söyleyebiliriz. Bu nedenle öğretmenler konularla ilgili ders dışı aktiviteleri organize etmeli ve öğrencilerin daha fazla katılımını teşvik etmelidirler.

Öğretmen nitelikleri ve çalışma ortamlarıyla ilgili sonuç olarak beden eğitimi derslerinin öğretiminde öğretmen niteliklerinin istenilen ölçütlere çıkarılarak, çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, özellikle okullarda ki tesis ve malzeme eksikliğinin mümkün olduğunca giderilmesi beden eğitimi derslerin öğretim aşamasında daha etkin verilebilmesini mümkün kılabilir.

Beden eğitimi dersleriyle ilgili problemlerin yalnızca tesis malzeme eksikliği ya da kalabalık sınıflardan kaynaklandığını söylemekte doğru değildir. Okullarda beden eğitimi öğretmeni eksikliği de beden eğitimi dersleriyle ilgili hoşnutsuzluğun bir parçasıdır. Ayrıca okullarda özellikle ilköğretimde beden eğitimi derslerine karşı öğretmenlerin ve idarecilerin olumsuz tutumları da mevcut problemlerin çözümünü zorlaştırmaktadır (Çiçek, 1998).

KAYNAKLAR

1. Çiçek, Ş. (1998), "Evaluation of Physical Education Teacher Education at Middle East Technical University", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
2. Çiçek, Ş. , & Koçak, S. "An Evaluation of the Effectiveness of Physical Education Teacher Education in Turkey". Paper Presented at AISEP'97 World Congress on Teaching, Coaching and Fitness Needs in Physical Education and Sport Sciences. Singapore. 4-6 December, 1997, s:31.
3. Çamlıyer, H., (Aralık, 1991) "İlkokullarda Beden Eğitimi Dersi Uygulamalarının Öğretim Programları Kapsamında İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma". I. Ulusal Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, , s:197-202.
4. Demirhan, G. (1992) "Günlük Dersin İşleniş Aşamaları ve Öğretmen Davranışları". Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi. Ankara: Onlar Ajans ve Matbaa., 20-22 Kasım, s:362-366.
5. Devlet Planlama Teşkilatı (2000). "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Beden eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu." [İnternet. <http://www.ekutup.dpt.gov.tr/egitim/beden/oik530.pdf> adresinden ulaşılabilir.
6. Harrison, J. M. , & Blakemore, L. C., (1992)"Instructional Strategies for Secondary School Physical Education" (3rd ed.). Dubuque, AI: Wm. C. Brown.
7. Johnson, M. W., (1985). "Physical Education- Fitness or Fraud? A Call for Curriculum Reform". Journal of Physical Education Recreation and Dance, 57: 33-35.
8. Kaya, N., (Aralık, 1991). "Pedagojik Temeller Çerçevesinde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirilmesi ve Mesleki Problemleri". I. Ulusal Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, s:307-311.
9. Koç, Ş. (1993). "Değişik Kesimlerin Okul Beden Eğitimi Konusundaki Görüş ve Değerlendirmelerine İlişkin Bir Araştırma." II. Ulusal Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. Aralık , s:437-449.
10. Milli Eğitim Bakanlığı, (1995). "İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Programları", İstanbul: Yazar.
11. Milli Eğitim Bakanlığı, Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu (2001). "MEB 2001: 2001 Yılı Başında Eğitim." İnternet. <http://www.meb.gov.tr/index2.html> adresinden ulaşılabilir.
12. Mosston, M., & Ashword, S., (1986). "Teaching Methods in Physical Education" (3rd ed.). Columbus, OH: Merrill.
13. Saracalıoğlu, A. S. , & Varol, R., (Aralık, 1991). Beden Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedenleri. I.Ulusal Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, s:313-326.
14. Siedentop, D. (1991), "Developing Teaching Skills in Physical Education" (3rd ed.). Mountain View: Myfield.
15. Whitley, J. D., Sage, J. N., & Butcher, M., (1988). "Cardiorespiratory Fitness. Role Modeling by Physical Education Instructors". Journal of Physical Education Recreation and Dance, 59: 81-84.